

користувачеві максимально реалізувати і розвинути свої особистісні якості. Використання виховного потенціалу телекомунікаційних проектів дозволяє створити нову модель інформатизації виховної системи, в центрі якої – учень, в основі виховної діяльності – співробітництво і співтворчість, а сутність технології полягає в активізації ролі школярів у виховному процесі, розвитку здібностей до самовдосконалення у контексті патріотичного виховання.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є пошук оптимальних шляхів використання телекомунікаційних технологій у патріотичному вихованні в умовах навчальних закладів різного типу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2000. – 272 с.

2. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 255 с.

3. Основи нових інформаційних технологій навчання : посібник для вчителів /

за ред. Ю. І. Машбиця ; Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України. – К. : ІЗМН, 1997. – 264 с.

4. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии : учеб. для студ. высш. и сред. пед. учеб. завед. / С. А. Смирнов, И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов и др. ; под ред. С. А. Смирнова. – Изд. 4-е, испр. – М. : Академия, 2000. – 512 с.

5. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю / Е. Д. Патаракин. – Изд. 2-е, испр. – М. : Интут.ру, 2007. – 64 с.

6. Пилипчук А. Ю. Система освіти як об'єкт інформатизації: види діяльності в системі освіти [Електронний ресурс] / А. Ю. Пилипчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 1. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/em9/emg.html>.

7. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 256 с.

8. Степановский А. Ю. Социальный образовательный проект “EDUKIT”: разработка сайтов для средних учебных заведений / А. Ю. Степановский, С. О. Рыжикова // Материалы XI научн. конф. ВУФ МСУ “История. Компьютерные науки. Экономика” : тез. докл. – Х. : Тарбут Лаам, 2009. – С. 36-41.

Дата надходження до редакції: 15.05.2015 р.

УДК 378.046.4

Віктор ОРОС,
кандидат фізико-математичних наук, доцент,
засідувач кафедри природничо-математичної освіти
та інформаційних технологій
Закарпатського ППО

ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА У СИСТЕМІ НЕПЕРЕВНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто особливості формування основних складових ІКТ-компетентності педагога, окреслено завдання щодо їх реалізації. Проаналізовано фактори, які впливають на вибір методів та форм підвищення рівня ІКТ-компетентності педагога під час проходження ним курсової перевідготовки. Представлено приклад застосування діяльнісного принципу навчання дорослих.

Ключові слова: післядипломна освіта, ІКТ-компетентність, ІК-технологія.

В статье рассматриваются особенности формирования основных составляющих ИКТ-компетентности педагога. Анализируются факторы, влияющие на выбор методов и форм повышения уровня ИКТ-компетентности педагога во время прохождения им курсовой переподготовки. Приведено описание использования деятельностиного принципа обучения взрослых.

Ключевые слова: последипломное образование, ИКТ-компетентность, ИК-технология.

The article discusses the features of the formation of the main components of the ICT competence of the teacher. The factors influencing a choice of methods and forms of increase of level of ICT competence of the teacher during passing of course retraining by it are analyzed. The description of use of the activity principle of training of adults is provided.

Key words: Continuing Education, ICT-competence, IC-technology.

Постановка проблеми. На сучасному етапі суспільного розвитку інтенсивне впровадження у сферу освіти інформаційно-комунікаційних технологій є національним пріоритетом [2]. Як наслідок – зросли вимоги до рівня інформаційно-комунікаційної компетентності педагога як складової його загальної

професійної компетентності. Зміни, які динамічно відбуваються у розвитку новітніх ІКТ-засобів, вимагають належного оперативного реагування з боку педагогічної спільноти: потрібно враховувати нововведення у своїй щоденній діяльності, вносити корективи у застосування попередніх форм, прийомів і методів роботи, аналізувати перспективи використання інноваційних методик тощо. Означені фактори також генерують необхідність неперервного вдосконалення організації підвищення ІКТ-кваліфікації педагогічних працівників під час проходження курсів в інститутах післядипломної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід у науково-педагогічних дослідженнях представлено як фактор відповідності професійної підготовки новітнім вимогам (Н. Бібік, О. Бремус, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачева, А. Хуторський та ін.). Значення та роль новітніх технологій у навчально-виховному процесі досліджено в роботах А. Довгялло, М. Жалдака, В. Зінченка, Г. Козлакової, Ю. Маш-биць, В. Редько, Г. Скрипки, І. Тесленка. Психологопедагогічні основи впровадження ІКТ у сферу освіти проаналізовано Б. Гершунським, Н. Клемешовою, О. Ляшенком, В. Лапінським, П. Маланюком, С. Пейпертом, О. Самойленко та ін. Динаміку використання ІКТ у процесі післядипломної підготовки педагогів відображені в наукових працях А. Андрющак, В. Білошапко, І. Богданової, В. Виноградова, Р. Гуревича, В. Дивака, М. Жалдака, Н. Клокар, В. Ледньова, Л. Покроєвої, Ю. Триуса, В. Шевченка та ін. Науково-методичні засади ІКТ-підготовки вчителів у системі післядипломної освіти обґрунтовано Н. Астаф'євою, Я. Болюбашем, Я. Ваграменком, І. Воротниковою, С. Кірдякіною, Т. Паперновою, Н. Протасовою, М. Цветковою.

Метою статті є аналіз формування складових ІКТ-компетентності педагогів під час проходження планової курсової підготовки у системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Ключовою фігугою процесу навчання залишається педагог. Рівень суспільних очікувань до кваліфікованого викладання у загальноосвітній школі породжений станом розвитку сучасного інформаційно-технологічного середовища. Тому одним із провідних напрямків діяльності інститутів післядипломної освіти стає науково-теоретична, методологічна, психологічна, практична підготовка вчителя до самостійної творчої діяльності в умовах перманентного використання сучасного інформаційного інструментарію. Реалізація шляхів підвищення інформаційної компетентності педагогів, основні види діяльності вчителів з формування їх ІКТ-компетентності, мотиви і потреби педагогів у використанні ІКТ-ресурсів для професійного розвитку в системі післядипломної освіти представлено, зокрема, у статтях [1; 3; 4].

Розглянемо основні складові ІКТ-компетентності педагога: мотиваційну, когнітивну, суб'єктно-діяльнісну та рефлексивну.

У процесі формування ІКТ-компетентності вчитель повинен:

- освоїти знання й уміння в галузі інформатики та ІКТ;
- розвивати свої комунікативні здібності, які базуються на інтернет-технологіях;

- уміти орієнтуватися в професійному інформаційному середовищі;
- сприймати та аналізувати нову інформацію;
- здійснювати самоаналіз своєї діяльності;
- активно використовувати та змінювати зовнішній інформаційний простір;
- створювати та корегувати власний інформаційний осередок як частину глобальної освітньої мережі.

Таким чином, підвищуючи свою ІКТ-компетентність, педагог стає не лише безпосереднім користувачем віртуального освітнього середовища, а й учасником його створення, що є потужним мотиваційним моментом самореалізації особистості.

Чільне місце у мотивації діяльності педагога займають майстер-класи і практичні заняття, під час яких демонструються можливості застосування ІТ у педагогічній практиці, розширюються межі класичної методичної системи, підкреслюються переваги використання новітніх технологій, оволодіння сучасними інтернет-засобами. Учитель має можливість чітко усвідомити мету вдосконалення своєї ІКТ-компетенції, спланувати свою роботу з урахуванням побаченого, внести зміни у попередньо окреслені перспективи свого професійного зростання. Важливим є і спілкування з колегами – носіями, провідниками сучасних технологій, отримання відповідей від педагогів-практиків на питання, пов'язані із застосуванням нових підходів до освітнього процесу.

Під час курсової підготовки вчителі не мають можливості повною мірою реалізувати когнітивну складову своєї інформаційної компетентності (коротка тривалість курсів). Зважаючи на це, доцільно спрямувати роботу педагогів таким чином, щоб необхідні базові знання, вміння та навички вони отримали у докурсовий період (тренінги, курси підвищення комп'ютерної грамотності, самоосвіта, тощо). У реалізації цієї діяльності слід відзначити важливу роль методичних служб усіх рівнів, адже вчителеві набагато зручніше навчатися азам інформатики та інформаційним технологіям без відриву від основної діяльності. Інститути післядипломної освіти мають здійснювати відповідний науково-методичний супровід «початкового» навчання. Як засвідчує досвід, велику роль у цьому плані відіграє належний рівень ІКТ-компетентності вчителя інформатики, який стає безпосереднім консультантом учителів та адміністрації з питань використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. При організації курсів підвищення кваліфікації для вчителів інформатики потрібно звернути увагу не тільки на складові професійного зростання, а й на вміння застосувати знання та навички для технічного супроводу інформатизації навчально-виховного процесу в закладі освіти. Особливої уваги заслуговує вивчення можливостей використання мережевих технологій – як на рівні локальної мережі школи, так і на рівні мережі Інтернет.

Для реалізації суб'єктно-діяльнісної компоненти ІКТ-компетентності педагогів доречно використовувати діяльнісний принцип [5, с. 27], який полягає у виконанні конкретних завдань у електронному вигляді. Педагогам пропонується створити випускну роботу та презентацію до неї засобами ІКТ. При цьому вчитель повинен застосувати основні офісні програми, допоміжні програми

(наприклад, педагогічні програмні засоби з даного предмета, архіватори, браузери тощо), використати та покращити навички пошуку, відбору, систематизації, збереження необхідної інформації в глобальній мережі.

Таким чином, педагоги на практиці застосовують знання, вміння, отримані під час курсового підвищення кваліфікації. За необхідності викладачі та методисти надають учителям консультацію, спрямовують та коригують їх роботу, спрямовують на використання тих чи інших інформаційних ресурсів, технологій тощо.

Зростання ІКТ-компетентності потребує покращення її рефлексивної компоненти, яка відображає готовність суб'єкта до знаходження шляхів розв'язання нестандартних ситуацій та завдань, що виникають, творчого осмислення педагогічної діяльності. На кожному рівні розвитку ІКТ-компетентності існує відповідний рівень рефлексивної компоненти, що пов'язано зі специфікою поетапного підвищення ступеня оволодіння новими знаннями та інтеграції їх у систему оперативного інформаційно-діяльнісного простору педагога. Це ускладнює процес уніфікації підходів до розвитку рефлексії. Необхідно застосовувати такі андрагогічні принципи як індивідуальний підхід та контекстність навчання.

На шляху реалізації розглянутих складових ІКТ-компетентності виникає низка вагомих факторів, які потрібно взяти до уваги: неоднорідний рівень ІКТ-підготовки слухачів; віковий склад учителів; контингент учнів, з якими працюють педагоги (дошкільнята, школярі різного віку, гуртківці, учні з обмеженими фізичними можливостями та ін.); різна матеріально-технічна забезпеченість навчально-виховного процесу в закладах освіти; відсутність зовнішньої та внутрішньої мотивації; природна інертність до сприйняття нових ідей і технологій тощо.

Різні фактори не є взаємопов'язаними: бажання вчителя підвищувати свій рівень ІКТ-компетентності не залежить від наявності у закладі освіти потрібного технічного обладнання; у досвідченого вчителя відсутня внутрішня готовність до змін, застосування нововведень і т.д.

Для ефективного планування розвитку ІКТ-компетентності вчителя потрібно також урахувати й сфери педагогічної діяльності: навчальний заклад (основна сфера); позашкільна педагогічна діяльність (участь у різних методичних заходах); курси підвищення кваліфікації; курси вивчення ІКТ; інша педагогічна активність. Найважливіше – спрямувати педагога на оптимізацію розподілу часових затрат на поліпшення рівня ІКТ-компетентності, акцентувати увагу на системності та послідовності у роботі, уникненні фрагментарності, апробації та обов'язковому застосуванні власних досягнень у повсякденній практиці.

Висновки. Формування складових ІКТ-компетентності можна здійснювати, реалізуючи такі завдання: розкриття можливостей професійного зростання при переході навищі ступені використання комп'ютерних інформаційних засобів (ознайомлення з роботою провідних педагогів, майстер-класи, тощо) – мотиваційна компонента; подолання комп'юteroфобії (створення первинного психологічного комфорту); формування розуміння місця і ролі новітніх методик у системі освіти, їх взаємодії з попередніми підходами до організації навчально-виховного процесу в цілому (науково-методичне обґрунтування використання ІКТ) – когнітивна компонента; підвищення рівня ІКТ-компетентності слухача хоча б на один щабель (індивідуальні та групові завдання, виконання курсових робіт, створення електронних матеріалів, використання інтернет-ресурсів тощо) – суб'єктно-діяльнісна складова; допомога у плануванні подальшої самоосвітньої діяльності педагога (методична доцільність, ефективність використання) – рефлексія.

Урахування окреслених завдань при проведенні курсів підвищення кваліфікації дає можливість забезпечити реалізацію різномірневих освітніх потреб педагогів незалежно від поточного рівня їх ІКТ-компетентності.

Сучасний науково-технічний прогрес спонукає до подальшого дослідження можливостей впровадження ІК-технологій у освітній процес через освіту дорослих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воротникова І. П. Андрагогічні засади професійного розвитку вчителів природничо-наукових дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс] / І. П. Воротникова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 2 (22). – Режим доступу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>.
2. Національна доктрина розвитку освіти. – К., 2002.
3. Папернова Т. В. Формування ІКТ-компетентності педагога в системі неперервної освіти [Електронний ресурс] / Т. В. Папернова. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/pedagogy-psychology-and-sociology-311/interactive-learning-technologies-and-innovations-in-education-311/7417-formuvannya-ktkompetentnost-teacher>.
4. Покроєва Л. Формування інформативної компетентності як фактор особистісно-професійного зростання педагогів [Електронний ресурс] / Л. Покроєва. – Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/18989-formuvannya-informativno%D1%97-kompetentnosti-yak-faktor-osobistisno-profesijnogo-zrosta-nnya-pedagogiv.html>.
5. Щенников С. А. Открытое образование. С. А. Щенников.– М. : Наука, 2002. – 527 с.

Дата надходження до редакції: 15.05.2015 р.